

Asia: VM003:00/2017 VM/155/03.01.00/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §, 6 § ja 7 §:n 1 momentin kumoamisesta

1. Yleiset kommentit lakiehdotuksesta

Verohallinto kannattaa pääosin ehdotusta mutta pyytää Valtiovarainministeriötä ottamaan jatkotyössä huomioon ehdotukseen liittyvän riskin kustannusvaikutuksista.

Lakiehdotus sisältää viranomaisten ja kansalaisten näkökulmasta merkittävän muutoksen velvollisuudesta sähköisten asiointipalveluiden tarjoamisessa.

Verohallinnossa on käynnissä mittava tietojärjestelmien uudistamishanke, jossa nykyiset verotuksen tietojärjestelmät korvataan valmisohjelmistolla. Hankkeen myötä kehitetään myös Verohallinnon digitaalisia asiointipalveluita. Tämän hetkisten suunnitelmien mukaisesti Verohallinnolla on mahdollisuus järjestää vuoden 2018 marraskuun valmisohjelmiston käyttöönoton jälkeen asiakirjojen sähköinen vastaanotto suhteellisen kattavasti Verohallinnon digitaalisissa asiointipalveluissa. Kattavuus paranee edelleen marraskuun 2019 käyttöönoton yhteydessä. Edellytyksenä on, että käyttöönotot toteutuvat suunnitellusti.

Sääntelyssä tai ehdotuksen perusteluissa korostuu asiakkaan oikeus saattaa asia digitaalisesti vireille. Asiakkaalle ei ole kuitenkaan asetettu erityisiä velvoitteita käyttää tällöin tietoturvallisia tai viranomaisen sähköiseen asiointiin nimenomaisesti tarkoitettuja palveluita. Verohallinto ehdottaa, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin millä edellytyksin henkilöille ja yrityksille olisi asetettavissa myös velvoite käyttää viranomaisen tarjoamia digitaalisia palveluita.

Ehdotuksessa ei ole otettu huomioon, että asian käsittely ei välttämättä ole digitaalista vaikka asiakas antaisi vireillepanoasiakirjojan sähköisesti. Käytännössä kysymys on tällöin siitä, että asiakas panee asian vireille esimerkiksi sähköpostitse. Lisäksi tilanne voi olla se, että asiakas ei ole antanut suostumusta sähköiseen tiedoksiintoon. Tämä on asiakkaan ja viranomaisen kannalta sekava tilanne ja sillä on merkittäviä vaikutuksia asian käsittelyn järjestämiseen, asian käsittelyaikaan ja viranomaisten resursseihin.

Verohallinnolla ei ole esimerkiksi sähköistä palvelua oikaisuvaatimusta tai muita vapaamuotoisesti vireille pantavia asioita varten. Asiakkaan lähettäessä oikaisuvaatimuksen sähköpostitse, lähettää Verohallinto asiaan liittyvät päätös- ja muut asiakirjat tavallisena postina. Tulevaisuudessa asiakkaalla voi tuki olla käytössä hallituksen esityksessä viitattu yhteisenä palveluna järjestettävä viestinvälityspalvelu mutta asiakas ei tällöinkään ole välttämättä antanut suostumusta asiakirjan sähköiseen tiedoksiintoon. Verohallinnon käsityksen mukaan ehdotetulla sääntelyllä ei ole merkitystä nykytilaan tältä osin eikä asiakkaita ole syytä kannustaa lainsäädännöllä sähköpostin käyttöön.

Verohallinto pyytää Valtiovarainministeriötä arvioimaan olisiko viranomaista koskeva pakottavuus ja asiakkaan oikeus saada digitaalisia palveluita mahdollista säätää siten että kysymys olisi aidosti digitaalisia palveluista joita viranomainen tarjoaa tietoturvalisessä ympäristössä ja joiden käyttäminen on tuloksellista vähentäen esimerkiksi paperiasioinnista aiheutuvia kustannuksia. Ehdotetun sääntelyn sanamuodossa on suuri riski asioinnista aiheutuvien kustannusten lisääntymiseen.

Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole siirtymäsäännöksiä ehdotetun lain 2 luvun osalta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että viranomaisten tulee saada riittävät resurssit kattavien digitaalisten palveluiden kehittämiseksi. Tästä näkökulmasta vartenotettavana vaihtoehtona olisi tässä vaiheessa soveltaa edelleen nykyistä sääntelyä kunnes nähdään kuinka laajalta kansalaiset ja yritykset ottavat yhteisesti tarjottavat digitaaliset ja turvalliset asiointipalvelut käyttöön. Verohallinnon käsityksen mukaan nykyinen sääntely ei estä entistä parempien digitaalisten palveluiden kehittämistä.

Verohallinnon näkemyksen mukaisesti digitaalinen asiointi ei tarkoita pelkästään asian vireillepanoa eikä pelkällä asiakirjan sähköisellä lähettämällä saavuteta hyötyjä viranomaisasioinnille. Kansalaisen ja viranomaisen toiminnan kannalta toimiva digitaalinen asiointi tarkoittaa asiointirajapinnan lisäksi sitä, että viranomainen kykenee sisäisessä prosessissa käsittelemään sähköisesti saapuneet asiakirjat joutuisasti ja tuloksellisesti.

2. Kommentit lakiehdotuksen pykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

1 luku: Yleiset säännökset

Verohallinnolla ei ole lausuttavaa 1 luvun säännöksiin.

2 luku: Viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestäminen yleisölle

Verohallinto ehdottaa, että jatkotyössä arvioidaan onko ehdotuksessa esitetty pakko digitaalisten palveluiden tarjoamiselle tarkoituksenmukainen tässä vaiheessa. Ehdotetussa muodossa sääntely voi nostaa asioinnin kustannuksia ja hidastaa käsittelyaikoja ellei viranomaisilla ole resursseja kehittää digitaalisia palveluita nopeassa aikataulussa.

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan 4 §:n 3 momentin säännökseksi veloitetta, että viranomaisen on varmistettava digitaalisten palvelujensa riittävä yhteensopivuus hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:ssä säädettyjen tukipalvelujen sekä muiden viranomaisten digitaalisten palvelujen kanssa.

Verohallinnon näkemyksen mukaisesti tämän veloitteen lisääminen on tarpeetonta ja käytännössä se on päällekkäinen hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain 5 §:n kanssa.

3 luku: Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

Verohallinnolla ei ole lausuttavaa 3 luvun säännöksiin.

4 luku: Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja

Verohallinnolla ei ole lausuttavaa 4 luvun säännöksiin.

5 luku: Erinäiset säännökset

Verohallinnolla ei ole lausuttavaa 5 luvun säännöksiin.

3. Kommentit vaikutusten arviointiin

Verohallinnon osalta vaikutukset koskevat käytännössä 2 luvun mukaista veloitetta järjestää palvelut siten, että asiakkaat voivat antaa asiakirjat digitaalisesti. Vaikutusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon, että Verohallinnolla on mahdollista toteuttaa osa palveluistaan digitaalisena tietojärjestelmähankkeen marraskuun 2018 käyttöönoton yhteydessä. Tämän käyttöönoton ulkopuolelle jäävissä palveluissa pitää tehdä merkittäviä teknisiä ja organisatorisia järjestelyitä vaatimuksen täyttämiseksi josta aiheutuu kustannusvaikutuksia.

Verohallinto näkee merkittävänä riskinä sen, että hyvistä tavoitteista huolimatta laissa säädetty pakottavuus tosiasiallisesti lisää asioiden käsittelykustannuksia ja manuaalista työtä Verohallinnon ja muiden viranomaisten joutuessa varautumaan esimerkiksi sähköpostitse saapuneiden asiakirjojen käsittelyyn, jos asiakkaat eivät ota käyttöön sähköisen asioinnin yhteisiä tukipalveluita tai, jos näitä tukipalveluita ei kehitetä viranomaisten tarpeita vastaaviksi.

Vaikutukset 3 ja 4 luvun velvoitteiden osalta ovat pieniä ja Verohallinnon verkkopalvelut täyttävät käytännössä ehdotetut vaatimukset.

4. Muut kommentit

-

von Konow Taito
Verohallinto - Erityisasiantuntija Taito von Konow, esikunta- ja oikeusyksikkö